

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ คุณภาพของประชากรเป็นหัวใจสำคัญยิ่ง และส่วนหนึ่งจะมาจากการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบโรงเรียน ในขณะที่สังคมโลกพัฒนาเปลี่ยนแปลงเร็ว การศึกษาในระบบโรงเรียนจำเป็นต้องตอบสนองการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้สอดคล้องกับลักษณะของสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคต ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ระบุในมาตรา 43 ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย" กรมศาสนา (2541 : 13) นับว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศอย่างแท้จริง และปัจจัยที่จะส่งผลให้การศึกษาที่มีคุณภาพนั้น ได้แก่ หลักสูตร เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดว่าผู้เรียนจะเรียนอะไร เพื่ออะไร ผู้ที่ทำการศึกษาได้ดีจะต้องมีความเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดี สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 1) ซึ่งสอดคล้องกับ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 1) ที่กล่าวว่าหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะเป็นตัวกำหนดหรือกรอบแนวปฏิบัติที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามความมุ่งหมายที่วางไว้ ดังนั้นหลักสูตรจึงเปรียบเสมือนข้อกำหนดที่เป็นแม่บทเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดความมุ่งหมายในการจัดการศึกษารวมผล และมีส่วนช่วยสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นคนที่สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข และสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของชาติ วิชัย ดันศิริ (2539 : 22)

การมัธยมศึกษาเป็นช่วงของการศึกษาที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นจุดเชื่อมต่อการศึกษาในระดับประถมศึกษากับอุดมศึกษาหรือระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 จึงได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ซึ่งการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับหลักสูตรที่นำมาใช้กับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้ง 2 ระดับในปัจจุบันคือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักพัฒนางานและมีค่านิยมที่ดี

สามารถนำความรู้ไปพัฒนาชีวิต พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาสังคมของตนเอง ครอบครัว ห้องถิ่น ชานบ้านเมือง และเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข กรมวิชาการ (2538 : 1) ในขณะที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความรู้และทักษะเฉพาะด้านสามารถนำไปประกอบอาชีพให้เป็นประโยชน์กับสังคม ตามบทบาทและ หน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ และสังคมตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์ในปัจจุบัน กรมวิชาการ (2538 : 1)

ปัจจุบันหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของประเทศ คือ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่ามีโรงเรียนมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา 2542 รวมทั้งสิ้น 2,580 โรงเรียน ครูอาจารย์ 120,530 คน และนักเรียน 2,548,722 คน (กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา : 2542) ผลจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ทำให้การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาภาคบังคับเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพ แนวการศึกษาที่มีหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นภูมิปัญญาสากล ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกันอย่างสมดุล วิจิตร ศรีสอ้าน (2542 : 94) การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ทำให้กรมสามัญศึกษาต้องปรับบทบาทตัวเองขนานใหญ่ อาศัยขยายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในความรับผิดชอบทั้งในด้านการมัธยมศึกษา การศึกษาเพื่อคนพิการ การศึกษาสงเคราะห์ที่เหมาะสมและมีคุณภาพยิ่งขึ้น การจัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาการเรียนการสอนไปสู่คุณภาพในระดับสากล การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่หลากหลาย การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีงาม การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รวมทั้งส่งเสริมการบริหารและจัดการศึกษาเชิงระบบ กรมสามัญศึกษา (2542 : 12)

โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีหน้าที่ในการผลิตคนให้มีคุณภาพ มุ่งงานวิชาการเป็นงานหลัก มีหลักสูตรเป็นหัวใจของงานวิชาการ ซึ่งใช้เป็นแผนที่ทำงานของโรงเรียนเป็นพิมพ์เขียว (Blueprint) ในการทำงาน การศึกษาของโรงเรียนโดยตรง เพื่อพัฒนาคนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ มีองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร และด้านภาวะสุขภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรู้จักและเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดี ต้องรู้ถึงความแตกต่างและจุดเน้นของหลักสูตรแต่ละระดับ เพื่อจะได้กำหนดแนวทางบริหารหลักสูตรและกำกับดูแลบุคลากรที่รับผิดชอบหน้าที่ในส่วนต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ถ้าโรงเรียนดำเนินการบริหารหลักสูตรได้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรก็นับได้ว่าโรงเรียนได้ประสบผลสำเร็จทางด้านวิชาการและมีคุณภาพพระระดับมาตรฐาน โดยถือเกณฑ์ว่า ถ้าโรงเรียนใดสามารถช่วยให้เด็กทั้งหมดหรือเด็กส่วนใหญ่ ซึ่งถ้าถือตามแนวพื้นที่ได้โค้งปกติ (Normal Curve Area) แล้วก็คือ ประมาณ 60 - 70 % ของผู้เรียนหรือเด็กในแต่ละระดับ บรรลุผลขั้นพื้นฐานตามที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร แม้ว่าโรงเรียนนั้นจะไม่มีเด็กที่ไปชนะเลิศการแข่งขันทางวิชาการใด ๆ ก็ตาม ตาม

หลักการของการศึกษาแล้ว ต้องพิจารณาว่าโรงเรียนนั้นประสบความสำเร็จอย่างสูง มีระบบการบริหารการจัดการศึกษาที่น่าเชื่อว่ามีคุณภาพสูง อุทัย บุญประเสริฐ อ้างถึงใน มาเจอ โก้สุไซ (2538 : 3) ซึ่งสอดคล้องกับ ลันด์ ชวรมบำรุง (2525 : 198) ที่กล่าวว่าการบริหารหลักสูตรเป็นการบริหารงานวิชาการหรือการนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งเปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน การที่จะให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยการบริหารหลักสูตรที่ดี ซึ่งผู้ที่รับผิดชอบก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยการร่วมมือซึ่งกันและกันในการวางแผนหลักสูตร การนำไปใช้ และการประเมินหลักสูตร

การนำเอาหลักสูตรไปใช้นับได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งของการพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้เพราะว่าเป็นขั้นที่จะสะท้อนให้เห็นว่าในทางปฏิบัตินั้น ความมุ่งหมาย เนื้อหา ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลได้มากน้อยแค่ไหน มีอะไรที่ยังบกพร่อง มีปัญหา อุปสรรค ฯลฯ ที่ควรจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข และผู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุดก็คือผู้ให้นำเอาหลักสูตรไปใช้จริง ๆ อันได้แก่ ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียน ดังที่ มารศรี ภิรมย์ราช (2519) ได้กล่าวไว้ว่า ในการนำเอาหลักสูตรไปใช้ให้สัมฤทธิ์ผลนั้นจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรหลายฝ่ายในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าหมวด ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ และนักเรียน จากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำเอาหลักสูตรไปใช้ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ครูเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุด ดังนั้นครูจึงต้องมีความรู้และทำความเข้าใจกับหลักสูตรและการสอนเพื่อที่จะสามารถจัดกิจกรรมการสอนที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน ส่วนผู้ที่มิบทบาทสำคัญน่าจะกล่าวถึงคือ ผู้บริหารซึ่งจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำความรู้ ความสะดวก ตลอดจนกำลังใจ เพื่อให้การสอนการเรียนบังเกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงในการใช้หลักสูตรในโรงเรียนจะต้องกำหนดนโยบายในการใช้หลักสูตรเกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรตั้งแต่การจัดเตรียมเอกสารหลักสูตร การจัดปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตรและการสอน ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุน และตรวจสอบให้มีการปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนด เมื่อมีนโยบายที่ชัดเจนแล้วจะก่อให้เกิดการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพได้ต้องมีการวางแผนเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการวางแผนการใช้หลักสูตร ได้แก่ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ซึ่งมีหน้าที่และบทบาทเกี่ยวกับงานด้านวิชาการในโรงเรียน จะต้องมีการวางแผนและแผนที่มีความเป็นไปได้สูงในทางปฏิบัติ ส่วนหัวหน้าหมวดวิชานั้นมีฐานะเป็นผู้นำในการใช้หลักสูตรในโรงเรียน เป็นผู้ที่จะดำเนินงานให้มีการปฏิบัติการใช้หลักสูตร เป็นผู้ที่ยอมรับว่าแผนที่วางไว้ในรายละเอียดที่เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ในการใช้หลักสูตรนั้น จะปฏิบัติอย่างไร มีขอบเขตเพียงไหนและครูผู้สอนในฐานะของผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง เป็นผู้ที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุผลตามจุดประสงค์อย่างสมบูรณ์ เพราะความสำเร็จของหลักสูตรมิได้ขึ้นอยู่กับตัวหลักสูตรหรือนโยบายในการปรับปรุงหลักสูตรที่นักวิชาการร่างออกมาอย่างสวยงามเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับผู้ใช้หลักสูตร คือ ครูต้องนำหลักสูตร หรือนโยบายในการปรับปรุงหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติโดยการสอน ดังนั้น ครูจึงมีความสำคัญมากต่อการสำเร็จผลใด ๆ เกี่ยวกับหลักสูตร

ถึงแม้ว่าประเทศไทยได้พัฒนาหลักสูตรมาโดยลำดับแล้วก็ตาม ปัญหาอันเกี่ยวเนื่องกับหลักสูตร ยังคงปรากฏอยู่ และไม่สามารถแก้ไขให้หมดสิ้นไปได้ อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ ส่วนใหญ่ได้เกิดที่ตัวหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นหลักการ จุดมุ่งหมายหรือโครงสร้างปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ตรง "ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้"

จากการวิจัยของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2528 : 152 - 157) ได้ทำการประเมินหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ผลปรากฏว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ได้ดำเนินการครบวงจร นับว่าประสบความสำเร็จในการจัดทำหลักสูตร แต่ยังไม่ประสบผลเท่าที่ควรในด้านการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน กล่าวคือ จากผลการวิเคราะห์เอกสาร แสดงว่า การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายยังไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและหลักการของหลักสูตร นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนตั้งแต่ระดับหัวหน้าหมวดวิชาขึ้นไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรเฉพาะจุด ขาดความรู้ความเข้าใจในภาพรวมของหลักสูตร ผู้บริหารได้กล่าวถึงอุปสรรคสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน คือ ครูไม่ยอมรับหลักสูตรใหม่ ไม่พยายามทำความเข้าใจ โรงเรียนขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป ทำให้ไม่มีความพร้อมในการเตรียมการสอน ฯลฯ อุปสรรคและปัญหาที่นับว่าสำคัญ คือ ผู้บริหารไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างถ่องแท้และครูอาจารย์ไม่ยอมรับหลักสูตรใหม่ การที่ผู้บริหารไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างดีนั้น ย่อมเกิดปัญหาทางด้านการบริหารหลักสูตรไม่ตรงจุด ไม่สามารถตอบสนองหลักสูตรได้

ส่วนกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้สรุปปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาในสังกัด กรมสามัญศึกษาพบว่า ผู้บริหารไม่สามารถจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนได้อย่างครบถ้วน รวมทั้งไม่สามารถจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนได้ครบถ้วนและเพียงพอ ครูยังเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนนั้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการ ครูยังใช้เทคนิคการประเมินผลไม่สอดคล้องกับลักษณะของจุดประสงค์ที่ต้องการวัด สื่อและหนังสือขาดคุณภาพ นักเรียนมีความรู้และทักษะในวิชาชีพไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต การนิเทศไม่ตอบสนองความต้องการและปัญหาในการเรียนการสอน ตลอดจนขาดการประชาสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ผู้ปกครองและโรงเรียน สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2535 : 48 - 55) ในขณะเดียวกันกับ สิปปนนท์ เกตุทัต (2540 : 33 - 38) ได้กล่าวสรุปคุณภาพ การศึกษาของประชาชนโดยส่วนรวมยังต่ำ เฉลี่ยประมาณ 5 ปี ขีดความสามารถอ่อนทั้งด้านภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ขาดกำลังคนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การอุดมศึกษาหย่อนคุณภาพ สนองตอบด้านกำลังคนไม่ได้ และพึ่งตนเองไม่ได้ สังคมไทยวิกฤตปัญหามีการวิจัยและพัฒนาไม่เพียงพอ ยังไม่ได้ใช้และสร้างเทคโนโลยีสารสนเทศเต็มศักยภาพ ทักษะการจัดการของคนและสังคมไทยยังไม่เพียงพอ ตามแฟชั่นโลกก่อปัญหาวัฒนธรรม ที่ทำมาหากินเสื่อมสภาพและสภาพแวดล้อมทรุดโทรม

และจากผลการวิเคราะห์ศักยภาพด้านคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 ของนักเรียนในด้านการรู้คิด (Cognitive Domain) เมื่อพิจารณาในแต่ละวิชาในช่วงปีการศึกษา ต่าง ๆ
 ประมาณ 10 ปีมา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า ในปีการศึกษา 2538 มีหลายวิชาที่นักเรียนมี
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลงจากปีการศึกษา 2536 เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การคิดแก้ปัญหา
 เป็นต้น และตั้งแต่ปีการศึกษา 2531 นักเรียนทำคะแนนได้เกินครึ่ง (ร้อยละ 50) เพียง 2 วิชา คือ
 ภาษาไทยและพละนาฏศิลป์ ส่วนวิชาอื่น ๆ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การคิดแก้ปัญหา สังคมศึกษา
 ภาษาอังกฤษ และการทำงานและพื้นฐานอาชีพ นักเรียนทำคะแนนได้ต่ำกว่าครึ่ง (ร้อยละ 50) สำหรับใน
 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายก็พบผลทำนองเดียวกับมัธยมศึกษาตอนต้น กล่าวคือ ในปีการศึกษา 2538 มี
 หลายวิชาที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลงจากปีการศึกษา 2536 เช่น วิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์
 การคิดแก้ปัญหา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มสังเกตว่าในปีการศึกษา 2538 นักเรียนทำคะแนนได้เกินครึ่ง
 (ร้อยละ 50) เพียง 3 วิชา คือ การงานและพื้นฐานอาชีพ สังคมศึกษา และพละนาฏศิลป์ ส่วนวิชาอื่น ๆ เช่น
 ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ การคิดแก้ปัญหา ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ นักเรียนทำคะแนนได้ต่ำกว่า
 ครึ่ง (ร้อยละ 50) นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตสำหรับประเทศไทยก็คือ ชนิดของข้อสอบมีผลต่อคะแนนผล
 สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างมาก คือ นักเรียนไทยส่วนใหญ่มักจะทำข้อสอบแบบอธิบาย
 ความหรือแสดงวิธีทำไม่ได้ ส่วนใหญ่จะเว้นว่างไว้ หรือเขียนตอบอธิบายไม่ได้ใจความ ทำให้มีผลต่อ
 คะแนนในภาพรวม กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 36 - 43)

ในส่วนของสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา ใน
 ระดับมัธยมศึกษาของจังหวัดได้ดำเนินงานสนองนโยบายกรมสามัญศึกษา โดยขยายการศึกษาระดับมัธยม
 ศึกษาตอนปลายให้ครบทุกโรงเรียนในปีการศึกษา 2542 จัดการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์
 กลาง การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการ
 ต่าง ๆ การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม เช่น การจัดการศึกษาแบบสหวิทยาเขต
 และการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการระดมทุนการศึกษา
 การพัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐาน การจัดอบรมบุคลากรเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
 การดำเนินการตามนโยบายป้องกันและส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งปลอดภัยและสารเสพติดตาม
 โครงการโรงเรียนสีขาวแผนปฏิบัติการ (2542 : 4)

สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความแตกต่าง
 ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากภูมิภาคอื่น ๆ มีรายงานสรุปผลจากหน่วยศึกษานิเทศก์
 กรมสามัญศึกษาจังหวัดอุทัยธานี (2541 : 36 - 38) จะพบว่า

1. **ด้านการบริหาร** ผู้บริหารบางคนทำงานตามใจตนเองยึดติดกับตำแหน่งหรือตัวบุคคลไม่ให้ความสำคัญมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายของโรงเรียน ผู้บริหารมีงานราชการมากไม่ค่อยอยู่โรงเรียน ขาดการนิเทศติดตามงานอย่างจริงจัง ผู้บริหารไม่ยอมพัฒนาตนเองขาดความรู้ในเทคโนโลยีใหม่ ๆ งบประมาณไม่เพียงพอและไม่เห็นความสำคัญของงานวิชาการ

2. **ด้านครูผู้สอน** ครูไม่เข้าใจหลักสูตร ไม่ยอมรับวิธีการสอนใหม่ ๆ ครูมีภาระงานสอนมากสอนไม่ตรงตามแผนหรือวิชาเอกสอนไม่เต็มเวลา ละทิ้งห้องเรียน ใช้สื่อการสอนไม่เป็นขาดสื่อการเรียน การวัดและประเมินผลขาดประสิทธิภาพ และครูขาดขวัญกำลังใจ

3. **ด้านประกันคุณภาพการศึกษา** จังหวัดอุทัยธานี ยังไม่มีหน่วยงาน หรือสถานศึกษาแห่งใดมีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจนและที่น่าเป็นห่วง อย่างยิ่งก็คือมาตรฐานการศึกษาปัจจุบันเน้นแต่ด้านปริมาณแต่ยังขาดซึ่งคุณภาพ

4. **ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีรายงานการประเมินคุณภาพการศึกษา เมื่อปีการศึกษา 2538 ของกรมวิชาการ (2540 : 86) 100) จะพบว่าคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาต่าง ๆ ก่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยในระดับประเทศแล้ว ดังนี้

ระดับชั้น	ความรู้ - ความคิด								ความรู้ลึก จิตพิสัย (120) ม.ปลาย (180)
	ภาษาไทย (40)	ภาษาอังกฤษ (40)	คณิตศาสตร์ (30)	วิทยาศาสตร์ (60) ม.ปลาย (30)	การงาน (30) ม.ปลาย (45)	สังคม ศึกษา (60)	พลา- นามัย (50)	คิดแก้ ปัญหา (48)	
มัธยมศึกษา ตอนต้น	22.23	12.26	9.26	26.65	11.45	25.36	28.27	18.15	95.44
มัธยมศึกษา ตอนปลาย	18.04	12.07	6.58	13.63	27.31	30.17	28.09	19.08	136.96

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว จะชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการของสังคม เมื่อประเทศชาติต้องการให้พลเมืองเป็นเช่นไรก็จะกำหนดไว้ในหลักสูตร ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงเนื้อหาหรือสาระของหลักสูตรไว้ในมาตรา 28 สปช. (2542 : 22) ไว้ว่า "ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม" แต่การกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการไว้ดีเพียงใดก็ตาม ถ้าไม่สามารถจัดการหรือดำเนินการให้หลักสูตรให้มี ประสิทธิภาพแล้ว หลักสูตรซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษาก็ไร้ผล ทำให้การจัดการศึกษาของประเทศชาติประสบกับความล้มเหลวได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการใช้หลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุทัยธานี เป็นเรื่องที่น่า

ศึกษาประกอบกับหลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้ประกาศใช้มาจะครบ 10 ปี ในปีการศึกษา 2542 นี้ ซึ่งผลการวิจัยจะชี้ให้เห็นสภาพและแนวทางการใช้หลักสูตรของครูและผู้บริหารในจังหวัดอุทัยธานี รวมทั้งเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ในการวางแผนและพัฒนาการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุทัยธานี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 21 โรงเรียน
2. ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยอาศัยกรอบแนวคิดของ สงัด อุทรานันท์ (2532 : 263-271) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้
  1. งานบริหารและบริการหลักสูตร
    - 1.1 งานเตรียมบุคลากร
    - 1.2 การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร
    - 1.3 การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร
      - 1.3.1 งานเอกสารหลักสูตร
      - 1.3.2 งานสื่อการเรียนการสอน
    - 1.4 การบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน
      - 1.4.1 งานงบประมาณโรงเรียน
      - 1.4.2 การบริหารอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน
      - 1.4.3 งานห้องสมุด
      - 1.4.4 งานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
  - 2.1 การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
  - 2.2 การจัดทำแผนการสอน
  - 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 2.4 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร
  - 3.1 การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร
  - 3.2 การจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

หลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หมายถึง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

สภาพการใช้หลักสูตร หมายถึง สภาพการดำเนินงานที่ผู้บริหารและครูนำหลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไปปฏิบัติในด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

ปัญหาการใช้หลักสูตร หมายถึง อุปสรรคหรือสภาพที่ไม่เอื้อในการดำเนินงานของผู้บริหารและครู ในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งทางการบริหารโรงเรียน ได้แก่ตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชา 8 หมวดวิชา คือ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา การงานและอาชีพ พละนันทรมัยและศิลปะ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุทัยธานี

ครูผู้สอน หมายถึง ผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในหมวดวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุทัยธานี

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการที่เปิดสอนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จำนวน 21 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2542

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอนใช้ประกอบการพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาการใช้หลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย